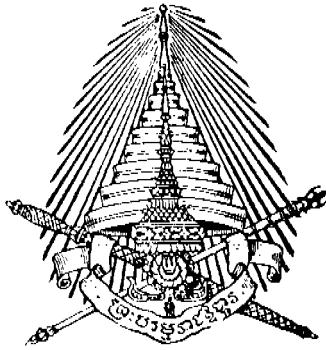


วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๔๗๔



พระราชบัญญัติ
ให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๕๗๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๗๗)
อนันต์ จิตกุล
อาทิตย์ทิพอาภา
เจ้าพระยาอภัยมณี

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๗๘
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า การประมวลกฎหมาย
แห่งบ้านเมืองได้ดำเนินมาถึงคราวที่ควรใช้บรรพ ๕ แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดย
คำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติ
ให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗"

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มบทบัญญัติบรรพ ๕ ตั้งแต่มาตรา ๑๔๓๕
ถึงมาตรา ๑๕๔๘ ตามที่ได้ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้
เข้าเป็นส่วนหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์
และให้ใช้บทบัญญัติแห่งบรรพนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธ
ศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

มาตรา ๔ บทบัญญัติแห่งบรรพนี้ไม่กระทบกระเทือนถึง

(๑) การสมรส ซึ่งได้มีอยู่ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมาย
บรรพนี้ และทั้งสัมพันธ์ในครอบครัว อันเกิดแต่การสมรส
นั้น ๆ

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๕๗๖

(๒) การใช้อำนาจปกครอง ความปกครอง การอนุบาล การรับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีอยู่ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายบรรพณี หรือสิทธิและหนี้อันเกิดแต่การนั้น ๆ

มาตรา ๕ ฐานะของภริยาก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายบรรพณี อาจพิสูจน์ได้โดยบันทึกในทะเบียนตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้

มาตรา ๖ บทบัญญัติแห่งบรรพณีไม่กระทบ กระเทือนถึงกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณจังหวัดหัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยครอบครัว

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

สารบัญ

บรรพ ๕

กรอบคร้ว

มาตรา

ลักษณะ ๑ การสมรส

หมวด ๑ การหมั้น ๑๔๓๕-๑๔๔๔

หมวด ๒ เงื่อนไขแห่งการสมรส ๑๔๔๕-๑๔๕๒

หมวด ๓ สัมพันธแห่งสามีภริยา ๑๔๕๓-๑๔๕๗

หมวด ๔ ทรัพย์สินระหว่าง

สามีภริยา ๑๔๕๘-๑๔๘๗

หมวด ๕ เพิกถอนการสมรส ๑๔๘๘-๑๔๙๖

หมวด ๖ การขาดจากการสมรส ๑๔๙๗-๑๕๑๘

ลักษณะ ๒ บิดามารดากับบุตร

หมวด ๑ บิดามารดา ๑๕๑๙-๑๕๓๒

หมวด ๒ สิทธิและหน้าที่ของ

บิดามารดาและบุตร ๑๕๓๓-๑๕๕๔

หมวด ๓ ความปกครอง ๑๕๕๕-๑๕๘๑

หมวด ๔ บุตรบุญธรรม ๑๕๘๒-๑๕๙๓

ลักษณะ ๓ คำอุปการะเลี้ยงดู

๑๕๙๔-๑๕๙๘

บรรพ ๕

ครอบครัว

ลักษณะ ๑

การสมรส

หมวด ๑

การหมั้น

มาตรา ๑๔๓๕ การหมั้น จะทำได้ต่อเมื่อชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์

ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดาก่อนจึงจะหมั้นได้ ถ้าบิดาหรือมารดาตาย ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่ยังอยู่

ถ้าชายหรือหญิงอยู่กับบิดาหรือมารดา ต้องได้รับความยินยอมของบิดาหรือมารดานั้น

ถ้ามีผู้ปกครอง ต้องได้รับความยินยอมของผู้ปกครอง

มาตรา ๑๔๓๖ ของหมั้น คือทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักประกันและประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น

เล่ม ๕๒ หน้า ๔๗๕ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๘

เมื่อค้ำหมั้นได้สมรสแล้ว ของหมั้นย่อมตกเป็นสิทธิ
แก่หญิง

สินสอด คือทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหรือ
ผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้า
ไม่มีการสมรส ชายเรียกคืนได้

มาตรา ๑๔๓๗ การหมั้นนั้น ไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้
ศาลบังคับให้สมรสได้

ถ้าได้มีคำมั่นไว้ว่าจะให้ เบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาหมั้น
คำมั่นนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๓๘ เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญา
หมั้น ฝ่ายนั้นต้องรับผิดใช้ค่าทดแทน

มาตรา ๑๔๓๙ ค่าทดแทนนั้น อาจเรียกได้ดังต่อไปนี้

(๑) ทดแทนความเสียหายต่อกาย หรือชื่อเสียงแห่ง
ชายหรือหญิง

(๒) ทดแทนค่าใช้จ่ายซึ่งคู่หมั้น บิดามารดา หรือผู้
ปกครองของผู้นั้นได้ใช้จ่ายไปโดยสุจริตเนื่องในการเตรียม
การสมรส

(๓) ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่ชายหรือหญิง ได้จัดการทรัพย์สินหรือกิจธุระของตนไป โดยมุ่งหมายว่าจะได้สมรส

ในกรณีที่หญิงเป็นผู้เสียหาย ให้ของหมั้นนั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง แต่ศาลอาจชี้ขาดว่า ของหมั้นนั้นเป็นค่าทดแทนเพียงพอแล้วก็ได้

มาตรา ๑๔๔๐ ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อนสมรส อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนมิได้ ส่วนของหมั้นนั้น ถ้าหญิงตาย ให้ฝ่ายหญิงคืนแก่ฝ่ายชาย แต่ถ้าชายตายไม่ต้องคืนของหมั้น เว้นแต่มีสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๔๔๑ ถ้าชายไม่ยอมสมรสกับหญิงคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแต่หญิงนั้น ให้หญิงคืนของหมั้นแก่ชาย และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๒ ถ้าหญิงไม่ยอมสมรสกับชายคู่หมั้น โดยมีเหตุผลสำคัญอันเกิดแต่ชายนั้น หญิงมีต้องคืนของหมั้น และชายหญิงจะเรียกค่าทดแทนจากกันไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๓ ชายคู่หมั้นของหญิงอาจเรียกค่าทดแทนจากชายอื่น ผู้ทำการล่วงเกินหญิงคู่หมั้นในทางประเวณี

มาตรา ๑๔๔๔ การฟ้องเรียกค่าทดแทนตามหมวดนี้ให้ ผู้เสียหายเท่านั้นฟ้องได้ ทายาทจะฟ้องหรือรับมรดกความ ต่อไปมิได้ เว้นแต่ค่าทดแทนตามมาตรา ๑๔๓๕ (๒)

ห้ามมิให้นำคดีมาฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วัน ผิดสัญญาหมั้น

หมวด ๒

เงื่อนไขแห่งการสมรส

มาตรา ๑๔๔๕ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อ

(๑) ชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้า ปีบริบูรณ์แล้ว

(๒) ชายหญิงมิได้เป็นญาติสืบสาโลหิตโดยตรงขึ้นไป หรือลงมา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่ บิดาหรือมารดา

(๓) ชายหรือหญิงมิได้เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่

(๔) ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน

(๕) ชายหรือหญิงไม่เป็นคนวิกลจริต

หญิงมักจะสมรสใหม่ได้เมื่อการสมรสครั้งก่อนสิ้นไป แล้วไม่น้อยกว่าสามร้อยสิบวัน แต่ความข้อนั้นมิให้ใช้บังคับ เมื่อ

- (ก) มีบุตรเกิดในระหว่างนั้น
- (ข) สมรสกับคู่หย่าเดิม หรือ
- (ค) มีคำสั่งของศาลให้สมรสได้

มาตรา ๑๔๔๖ ผู้รับบุตรบุญธรรม จะสมรสกับบุตรบุญธรรมนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๗ ชายหรือหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะสมรสให้นำมาตรา ๑๔๓๕ สามวรรคท้ายมาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๔๘ ผู้ให้ความยินยอม จะให้ได้โดย

- (๑) ลงลายมือชื่อในทะเบียนจดทะเบียนสมรส
- (๒) ทำเป็นหนังสือระบุนามผู้จะสมรส และลงลายมือชื่อผู้ให้ความยินยอม หรือ
- (๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมโดยแสดงด้วยวาจาต่อหน้าพะยานอย่างน้อยสองคนก็ได้

ความยินยอม เมื่อให้แล้ว ถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔๔๙ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๔๕๐ การสมรสระหว่างคนในบังคับสยามหรือคนในบังคับสยามกับคนต่างประเทศ จะทำในเมือง

เล่ม ๕๒ หน้า ๔๘๓ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๔๗๘

ต่างประเทศตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายสยาม หรือ
กฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้

การจดทะเบียนสมรสตามวรรคก่อนนั้น เจ้าพนักงานทูต
หรือกงสุลสยามจะเป็นผู้ทำตามแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
สยามก็ได้

มาตรา ๑๔๕๑ บุคคลใดจดทะเบียนสมรสแล้ว จะจดทะเบียน
อีกไม่ได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การสมรสครั้ง
ก่อนได้หมดไปแล้วเพราะตาย หย่า หรือศาลเพิกถอน

มาตรา ๑๔๕๒ เมื่อชายหญิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้ง
สองฝ่ายตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย ถ้าชายหญิงนั้น
ได้แสดงเจตนาจะสมรสกัน และถ้าต่อมาได้จดทะเบียน
สมรสแล้ว ให้ถือว่า การสมรสนั้นมีผลแต่วันแสดงเจตนา

หมวด ๓

สัมพันธแห่งสามภริยา

มาตรา ๑๔๕๓ สามภริยาจำต้องอยู่กินด้วยกันฉันที่สาม
ภริยา

สามภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน

มาตรา ๑๔๕๔ สามี่เป็นหัวหน้าในคุ้มครอง เป็นผู้เลือกที่อยู่ และเป็นผู้อำนวยการในเรื่องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๔๕๕ ถ้าการอยู่ร่วมกัน จะเป็นอันตรายแก่อนามัยหรือทำลายความผาสุกอย่างมากของสามี่หรือภริยา ฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือความเสียหาย อาจร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งเสียให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา ๑๔๕๖ ถ้าภริยาประกอบวิชาชีพอยู่แล้วก่อนสมรส ภริยาอาจประกอบวิชาชีพนั้นต่อไปได้โดยมิต้องรับความยินยอมของสามี่

มาตรา ๑๔๕๗ ถ้าศาลสั่งให้สามี่หรือภริยาเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ภริยาหรือสามี่ย่อมเป็นผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์โดยอำนาจกฎหมาย

เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอและถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อนเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

หมวด ๔

ทรัพย์สินระหว่างสามภรรยา

มาตรา ๑๔๕๘ ถ้าสามภรรยา มิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติในหมวดนี้

ถ้าข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือว่าให้ใช้กฎหมายประเทศอื่นบังคับเรื่องทรัพย์สินนั้น ข้อความนั้น ๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๕๙ ข้อความใดในสัญญาก่อนสมรสไม่มีผลเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

เมื่อสมรสแล้ว จะเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อนสมรสนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาลในกรณีก่อปรด้วยเหตุผล

มาตรา ๑๔๖๐ สัญญาก่อนสมรสเป็นโมฆะ

(๑) ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สมรส และพยานอย่างน้อยสองคน

(๒) ถ้าได้ทำขึ้นแล้ว แต่ต่อมามีได้มีการสมรส

มาตรา ๑๔๖๑ สัญญาใดที่สามมีภริยาได้ทำไว้ต่อกัน ในระหว่างเป็นสามมีภริยากันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นสามมีภริยากันอยู่ หรือภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นสามมีภริยากันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

มาตรา ๑๔๖๒ ทรัพย์สินระหว่างสามมีภริยา นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัว ย่อมเป็นสินบริคณห์
สินบริคณห์ คือสินเดิมและสินสมรส

มาตรา ๑๔๖๓ สินเดิมได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่แล้วก่อนสมรส

(๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างเป็นสามมีภริยาโดยทางพินัยกรรม หรือยกให้โดยเสนหา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้นั้นได้แสดงไว้ว่าเป็นสินเดิม

มาตรา ๑๔๖๔ สินส่วนตัวได้แก่

(๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส และคู่สมรสได้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว

(๒) ทรัพย์สินอันเป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัวตามฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างเป็นสามีภริยาโดยทางพินัยกรรม หรือยกให้โดยเสนหา เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้นั้นได้แสดงไว้ให้เป็นสินส่วนตัว

(๔) ดอกผลของสินส่วนตัว

(๕) ของหมั้น

มาตรา ๑๔๖๕ ถ้าสินเดิมหรือสินส่วนตัว

(๑) ใต้ขายหรือแลกเปลี่ยน

(๒) ทำลายไปหมด หรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอย่างอื่นมาทดแทนแล้ว

ให้เอาทรัพย์สินใหม่ที่ได้นั้น แทนสินเดิมหรือสินส่วนตัวอันเก่า แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๖๖ สินสมรสได้แก่ทรัพย์สินทั้งหมดที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส นอกจากที่ระบุไว้ว่าเป็นสินเดิมหรือสินส่วนตัวตามมาตรา ๑๔๖๓ หรือ ๑๔๖๔

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่า ทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส

มาตรา ๑๔๖๗ ถ้าทรัพย์สินใดซึ่งรวมอยู่ในสินสมรส เป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ แห่งประมวลกฎหมาย หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ สามีหรือภริยาจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกันในเอกสารนั้นก็ได้

มาตรา ๑๔๖๘ สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณฑ์ เว้นแต่ในสัญญาก่อนสมรสจะได้กำหนดให้ภริยาเป็นผู้จัดการหรือให้จัดการร่วมกัน

มาตรา ๑๔๖๙ สามีมีสិทธิฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการสงวน บำรุงรักษา หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่สินบริคณฑ์ และถ้าภริยาจะฟ้องคดีเช่นนั้น ต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน เว้นแต่สัญญาก่อนสมรสกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และหนี้อันเกิดแต่การฟ้องคดีนั้นต้องชำระจากสินบริคณฑ์

มาตรา ๑๔๗๐ แม้สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณฑ์ก็ตาม ภริยาก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือน และจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวโดยควรแก่อัตราภาพ ค่าใช้จ่ายเช่นนั้นย่อมผูกพันสินบริคณฑ์

ถ้ากริยาจัดการตั้งกล่าวแล้วเป็นที่เสียหายถึงขนาด สามมี
อาจร้องขอต่อศาลให้ห้ามหรือจำกัดอำนาจเสียหายได้

มาตรา ๑๔๗๑ ถ้าสามมีหรือกริยาซึ่งเป็นผู้จัดการ
สินบริคณห์จัดการให้ เกิดเสียหายถึงขนาด ไม่อุปการะ
เลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำหนี้เกิน
กึ่งหนึ่งของสินบริคณห์ อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่ง
อนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการได้

มาตรา ๑๔๗๒ เมื่อเกิดพฤติการณ์ตั้งกล่าวในมาตรา
ก่อน หรือปรากฏว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำความเสียหายให้แก่
สินบริคณห์ ฝ่ายที่มีสิทธิจะร้องขอตามมาตรา ก่อนหรือฝ่าย
ที่จะได้รับความเสียหายอาจร้องขอให้ศาลสั่งแบ่งสินบริคณห์
ออกเป็นส่วนเสียก็ได้

มาตรา ๑๔๗๓ นอกจากจะมีสัญญาก่อนสมรสไว้เป็น
อย่างอื่น สามมีอำนาจจำหน่ายสินบริคณห์ได้

แต่ในกรณีต่อไปนี้ สามมีต้องรับความยินยอมของกริยา
เสียก่อน คือ

- (๑) สินเดิมของกริยา

(๒) โอนโดยมีค่าตอบแทนซึ่งสินสมรสอย่างใดที่ภริยา
ได้มาโดยทางยกให้หรือพินัยกรรม

(๓) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่การให้ตามสมควรในทาง
ศีลธรรมอันดีหรือในทางสมาคม

มาตรา ๑๔๗๔ ถ้าสินบริคนหามีเอกสารลงชื่อสามี
ภริยาตามมาตรา ๑๔๖๗ การจำหน่ายสินบริคนนั้น ต้อง
เข้าชื่อด้วยกันทั้งสองคน

มาตรา ๑๔๗๕ เมื่อฝ่ายใดต้องให้ความยินยอมหรือ
ลงชื่อกับอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องจัดทรัพย์สิน แต่ไม่ให้ความ
ยินยอมหรือไม่ยอมลงชื่อโดยปราศจากเหตุผล อีกฝ่ายหนึ่ง
อาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้

มาตรา ๑๔๗๖ การใดที่สามีหรือภริยากระทำซึ่งต้องรับ
ความยินยอมจากกัน และถ้าการนั้นมีกฎหมายบัญญัติให้ทำ
เป็นหนังสือหรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความ
ยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

มาตรา ๑๔๗๗ สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรม
ยกสินบริคนให้ผู้อื่นเกินกว่าส่วนของตน

มาตรา ๑๔๗๘ ในระหว่างที่เป็นสามี่กรียากัน ฝ่ายใดจะยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ยังมิได้ชำระตามคำพิพาศษาของศาล

มาตรา ๑๔๗๙ ถ้าสามี่หรือกรียาต้องใช้หนี้เป็นส่วนตัว ให้ใช้ด้วยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ใช้จากสินบริคณห์ที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๐ ถ้าสามี่กรียาต้องรับผิดชอบหนี้ร่วมกัน ให้ใช้จากสินบริคณห์และสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย

มาตรา ๑๔๘๑ หนี้ที่สามี่หรือกรียาก่อไว้ก่อนสมรส ให้ใช้จากสินส่วนตัวและส่วนสินบริคณห์ของฝ่ายนั้น

มาตรา ๑๔๘๒ หนี้ซึ่งก่อขึ้นในระหว่างสมรสตั้งต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นหนี้ร่วมกัน

(๑) หนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดูรักษาพยาบาลครอบครัวและการศึกษาของบุตรตามสมควร

(๒) หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินบริคณห์

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามี่กรียาทำด้วยกัน

(๔) หน้าที่สามหรือกริยาก่อนเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

มาตรา ๑๔๘๓ ถ้าสามหรือกริยาถูกยึดทรัพย์ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ไม่ได้รับใช้หนี้เต็มจำนวน เจ้าหนี้อาจร้องขอต่อศาลให้ แยกสิน บริคณห์ ออกเป็นส่วน ของลูกหนี้เพื่อดำเนินการไปตามคำพิพากษาได้

มาตรา ๑๔๘๔ ถ้าสามหรือกริยาต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย สินบริคณห์ ย่อมแยกจากกันโดยอำนาจกฎหมาย นับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น

มาตรา ๑๔๘๕ เมื่อได้ แยกสินบริคณห์ โดยกรณีใดก็ตาม ถ้าสามหรือกริยาร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ร่วมกันต่อไปได้

มาตรา ๑๔๘๖ เมื่อได้ แยกทรัพย์สินไว้เป็นสินส่วนตัว โดยความตกลงโดยอำนาจกฎหมาย หรือโดยคำสั่งศาลแล้ว ให้ใช้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

(๑) สามหรือกริยาต่างมีกรรมสิทธิ์ มีอำนาจจัดการ และจำหน่ายสินส่วนตัวนั้นได้โดยลำพัง

ถ้ากรียาอนุญาตให้สามี่จัดการสินส่วนตัวของตน ให้
สันนิษฐานไว้ก่อนว่ากรียาได้ยอมให้สามี่เก็บดอกผลจาก
ทรัพย์สินนั้นมาใช้สอยในการบ้านเรือนได้

(๒) ในกรณีที่สินบริคณฑ์หมดแล้ว สามี่หรือกรียา
ต้องออกค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านเรือนตามส่วนมากและ
น้อยแห่งสินส่วนตัวของตน

ถ้าสามี่หรือกรียามีหนี้สินส่วนตัว ฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบ
ในหนี้ที่อีกฝ่ายหนึ่งได้ทำขึ้นเนื่องในการใช้สอยสำหรับการ
บ้านเรือนนั้น

มาตรา ๑๔๘๗ เมื่อแยกสินบริคณฑ์แล้ว ส่วนที่
แยกออกเป็นของสามี่หรือกรียาตกเป็นสินส่วนตัวของ
ฝ่ายนั้น

หมวด ๕

เพิกถอนการสมรส

มาตรา ๑๔๘๘ บุคคลใดจะอ้างว่า การสมรสเป็น
โมฆะหรือโมฆียะไม่ได้ นอกจากศาลพิพากษาว่าเป็นเช่นนั้น

มาตรา ๑๔๘๙ ถ้าการสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา
๑๔๘๕ (๑) เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ศาลอาจสั่งให้

เพิกถอนเสียได้ แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความ
ยินยอมแล้วจะร้องขอไม่ได้ ถ้าการสมรสนั้นศาลมิได้สั่ง
ให้เพิกถอนจนชายหญิงมีอายุครบตามมาตรานั้น หรือหญิง
มีครรภ์ก่อนอายุครบกำหนด ให้ถือว่าสมบูรณ์มาแต่เวลา
สมรส

มาตรา ๑๔๕๐ การสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา
๑๔๔๕ (๒) (๓) หรือ (๕) ให้ถือว่าเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๔๕๑ การสมรสผิดบทบัญญัติแห่งมาตรา
๑๔๔๕ (๔) ให้ถือว่าเป็นโมฆะ

ถ้าความยินยอมบกพร่อง เพราะสำคัญตัวผิด หรือ
มีการข่มขู่ ให้ถือว่าเป็นโมฆะ เมื่อผู้ให้ความยินยอม
อันบกพร่องนั้นร้องขอ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนเสียได้

อายุความในคดีเช่นนั้น มีกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่
ทราบว่าสำคัญตัวผิดหรือเมื่อมีโอกาที่จะฟ้องคดีได้

มาตรา ๑๔๕๒ เมื่อสมรสแล้ว จะเลิกล้างเสีย
เพราะเหตุถ้อยคำที่ให้ ค่อนนายทะเบียนตามบทบัญญัติแห่ง
มาตรา ๑๔๔๕ วรรคสองไม่เป็นความจริงนั้นมิได้ แต่บุตร
ซึ่งเกิดภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่วันที่ภริยาขาดจากสามี

คนก่อนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นบุตรของสามีคนก่อนนั้น

มาตรา ๑๔๕๓ ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ สมรสโดยมิได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือโดยคำสั่งศาล บิดามารดาหรือผู้ปกครองเท่านั้น อาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมรสได้ เว้นแต่

- (ก) ล่วงพ้นหกเดือนนับแต่วันทราบการสมรส
- (ข) ชายหรือหญิงมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว
- (ค) เมื่อหญิงมีครรภ์แล้ว

มาตรา ๑๔๕๔ เหตุที่การสมรสถูกเพิกถอน ไม่เป็นผลให้ชายหรือหญิงผู้สมรสโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้น

ถ้าฝ่ายเดียวทำการสมรสโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนได้ ถ้าหญิงเป็นฝ่ายสุจริต อาจเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูได้อีกด้วย

มาตรา ๑๔๕๕ เหตุที่การสมรสถูกเพิกถอน ไม่เป็นผลให้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาก่อนการเพิกถอนนั้น

มาตรา ๑๔๕๖ เมื่อมีการเพิกถอนการสมรส ให้นำบทบัญญัติอื่นว่าด้วยการขาดจากการสมรสโดยการหย่าตามคำพิพากษาของศาลมาบังคับโดยอนุโลม

หมวด ๖

การขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๔๕๗ ความตายหรือการหย่าเท่านั้นเป็นเหตุให้ขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๔๕๘ การหย่านั้น จะทำได้แต่โดยความยินยอมทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าโดยความยินยอม ต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

มาตรา ๑๔๕๙ เมื่อให้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ได้เมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่ากันแล้ว

มาตรา ๑๕๐๐ คดีฟ้องหย่านั้น ถ้า

(๑) ภริยามิใช่ สามีฟ้องหย่าได้

(๒) สามี่หรือภริยาประพฤดิชั่วอย่างร้ายแรงหรือทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพพการีของอีกฝ่ายหนึ่งถึงบาดเจ็บหรือหมิ่นประมาทอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพพการีของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๓) สามี่หรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปี หรือไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิภักษ์ต่อกรที่ เป็นสามี่ภริยากันอย่างร้ายแรง จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจจะอยู่กินเป็นสามี่ภริยาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๔) สามี่หรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกฐานลักทรัพย์ วิวางชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด หรือปลอมแปลงเงินตรา หรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดอย่างอื่นเกินกว่าสามปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๕) สามี่หรือภริยาที่ถูกศาลสั่งว่าเป็นคนสาบสูญ และศาลยังไม่เพิกถอนคำสั่งนั้น อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๖) สามี่หรือภริยาที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เพราะเหตุวิกลจริตตลอดมาเกินกว่าสามปีนับแต่วันศาลสั่ง และความวิกลจริตนั้น ไม่มีทางที่จะหายได้ ทั้งถึงขีดที่จะ

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๕๕๘

อยู่กับ เป็นสามี่กรียากันต่อไปอีกไม่ได้แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งฟ้อง
หย่าได้

(๓) สามี่หรือกรียาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้ เป็น หนังสือ
ในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๔) สามี่หรือกรียาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อัน
อาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคนั้นไม่มีทางที่จะหายได้
อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(๕) สามี่หรือกรียามีอวัยวะส่วน สืบพันธุ์ไม่สมบูรณ์
จนไม่สามารถจะอยู่ด้วยกันฉันที่สามี่กรียาได้ตลอดกาล อีก
ฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

มาตรา ๑๕๐๑ ถ้าสามี่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้กรียา
มีชู้ตามมาตรา ๑๕๐๐ (๑) หรือสามี่กรียาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
ยินยอมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดตามมาตรา ๑๕๐๐ (๔)
จะฟ้องหย่าไม่ได้

มาตรา ๑๕๐๒ ถ้าสามี่กรียาหย่ากันเอง ความตกลง
ว่าฝ่ายใดจะปกครองบุตรคนไหน ให้ทำเป็นหนังสือ ถ้ามีได้
ตกลงไว้เช่นนั้น ให้บิดาเป็นผู้ปกครอง

ถ้าหย่ากันโดยคำพิพากษาของศาลให้ฝ่ายชนะคดีเป็นผู้ปกครอง เว้นแต่ศาลจะชี้ขาดให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๐๓ ถ้าปรากฏว่าผู้ปกครองตามความในมาตรา ๑๕๐๒ ประพฤติตนไม่สมควร หรือภายหลังพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนตัวผู้ปกครอง โดยฟังถึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์ของบุตรนั้นเป็นประมาณ

แม้จะมอบให้ฝ่ายหนึ่งปกครองก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะติดต่อกับบุตรของตนได้ตามสมควรแล้วแต่พฤติการณ์

มาตรา ๑๕๐๔ เมื่อสามีภริยาหย่ากัน ให้ต่างออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร โดยกำหนดจำนวนไว้ในสัญญาหย่า หรือตามที่ได้กำหนดไว้ในคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๑๕๐๕ เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันโดยภริยามีสู้สามีมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากภริยาและ

สามีจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ที่ล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาวก็ได้

ถ้าสามียินยอมหรือรู้เห็น เป็นใจให้ภริยามีสู้หรือให้ล่วงเกินภริยาตนไปในทำนองชู้สาว สามีจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้

มาตรา ๑๕๐๖ ในการหย่ากัน ถ้าศาลชี้ขาดว่าฝ่ายใดเป็นผู้ต้องรับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียว และอีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง ไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สิน หรือจากการงานตามที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส ศาลจะสั่งให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบนั้น จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรแก่ฐานะของผู้รับและความสามารถของผู้ให้ก็ได้

มาตรา ๑๕๐๗ ถ้าหย่าขาดจากกัน เพราะเหตุวิกลจริตของคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ฝ่ายที่วิกลจริตนั้น โดยอนุโลมตามมาตราก่อน

มาตรา ๑๕๐๘ ถ้าฝ่ายที่รับค่าอุปการะเลี้ยงดูสมรสใหม่ สิทธิรับค่าอุปการะเลี้ยงดูย่อมหมดไป

มาตรา ๑๕๐๙ สิทธิฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุในอนุมาตรา (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕) แห่งมาตรา ๑๕๐๐ หรือมาตรา ๑๕๐๕ ย่อมระงับไป เมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันผู้กล่าวอ้างรู้ หรือควรรู้ความจริงซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันเกิดเหตุขึ้น

เหตุอันจะยกขึ้นฟ้องหาไม่ได้แล้วนั้น ออจนำสืบสนับสนุนคดีฟ้องหาซึ่งอาศัยเหตุอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๑๐ ขณะคดีฟ้องหาอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าฝ่ายใดร้องขอศาลอาจสั่งให้จัดการชั่วคราวตามที่เห็นควร เช่นในเรื่องสินบริภัณฑ์ ที่พักอาศัย การอุปการะเลี้ยงดูสามีภริยาและการพิทักษ์อุปการะเลี้ยงดูบุตรของเขา

มาตรา ๑๕๑๑ การสมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายมีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนเป็นต้นไป

การหย่าตามคำพิพากษา มีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว

มาตรา ๑๕๑๒ เมื่อหย่ากันแล้ว ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา

แต่ในระหว่างสามีภริยา

(ก) ถ้าเป็นการหย่ากันโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

(ข) ถ้าเป็นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คำพิพากษาส่วนที่บังคับทรัพย์สิน ระหว่างสามีภริยานั้น มีผลย้อนหลังไปถึงวันฟ้องหย่า

มาตรา ๑๕๑๓ เมื่อหย่ากัน

(๑) ให้คืนสินเดิมแก่คู่สมรสทั้งสองฝ่าย

(๒) ถ้าสินเดิมของฝ่ายใดขาดไป ให้เอาสินสมรสใช้สินเดิมเสียก่อน

(๓) ถ้าไม่มีสินสมรสหรือเอาสินสมรสใช้หมดแล้วสินเดิมยังไม่ครบจำนวน ให้หักสินเดิมของฝ่ายที่ยังเหลือมากมาเฉลี่ยใช้ฝ่ายที่สินเดิมขาดตามส่วนมากและน้อย

มาตรา ๑๕๑๔ ถ้าฝ่ายใดจำหน่ายสินเดิมของตนเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวโดยมิได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจงใจทำให้สูญหายไป จะหักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิมไม่ได้

มาตรา ๑๕๑๕ ถ้าฝ่ายใดมิได้รับความยินยอมจากฝ่ายที่เป็นเจ้าของสินเดิม จำหน่ายเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวหรือจงใจทำให้สูญหายไป ให้หักสินเดิมของฝ่ายนั้นใช้เจ้าของ ถ้าสินเดิมไม่มีหรือมีไม่พอ ให้หักสินส่วนตัวใช้และฝ่ายนั้นจะหักสินสมรสหรือเฉลี่ยสินเดิมมาใช้ไม่ได้

มาตรา ๑๕๑๖ เมื่อสามีภริยาขาดกัน และชายมีเรือน
หอในที่ดินของฝ่ายหญิง ชายต้องรื้อเรือนนั้นไป แต่ถ้าวรื้อ
ไปจะเสียหายเกินถึงราคาตลาดของเรือนหอในขณะนั้น ให้
นำมาตรา ๑๓๑๐ วรรค ๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้ มาบังคับ
โดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๑๗ การแบ่งสินสมรสนั้น ให้ชายและหญิง
ได้ส่วนเท่ากัน เว้นแต่ชายหรือหญิงมีสินเดิมฝ่ายเดียว อีก
ฝ่ายหนึ่งไม่มีสินเดิม ก็ให้ชายหรือหญิงฝ่ายที่มีสินเดิมได้
สองส่วน ฝ่ายที่ไม่มีสินเดิมได้หนึ่งส่วน

มาตรา ๑๕๑๘ ในระหว่างสามีภริยา ให้แบ่งความรับผิดชอบ
ผิดในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยกันตามส่วนที่จะได้สินสมรส

ลักษณะ ๒

บิดามารดากับบุตร

หมวด ๑

บิดามารดา

มาตรา ๑๕๑๕ เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือ
ภายใน สามร้อยสิบ วัน นับแต่ขาดจากการสมรส ให้
สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรของชายผู้เป็นสามี

มาตรา ๑๕๒๐ เด็กตามลักษณะที่ระบุไว้ในมาตราก่อน
ชายผู้เป็นสามีจะไม่รับ เป็นบุตรของตนก็ได้ โดยฟ้องมารดา
กับเด็กร่วมกันเป็นจำเลย และพิสูจน์ว่า ตนไม่ได้อยู่ร่วม
กับมารดาเด็กในระยะเวลาตั้งครรภ์ คือระหว่างร้อยแปด
สัปดาห์ถึงสามร้อยสัปดาห์ก่อน เด็กเกิด หรือตนไม่อาจเป็น
บิดาของเด็กเพราะเหตุไม่สามารถอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๒๑ ถ้าสามีพิสูจน์ได้ว่าเด็กเกิดในระยะเวลา
น้อยกว่าร้อยแปดสัปดาห์ภายหลังที่ได้ทำการสมรส ก็ไม่ต้อง
นำพะยานอื่นมาสืบประกอบอีกในข้อไม่รับเด็กเป็นบุตร

แต่ถ้าปรากฏว่าก่อน สมรสสามีร่วมประเวณีกับมารดา
เด็กในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ ให้สันนิษฐานไว้
ก่อนว่า สามีเป็นบิดาของเด็กนั้น

มาตรา ๑๕๒๒ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ห้ามมิให้
ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่สามีหรือควรรังการ
เกิดของเด็ก แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสัปดาห์ นับแต่วันเกิด
ของเด็ก

มาตรา ๑๕๒๓ การฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ผู้มีสิทธิ
ได้รับมรดกร่วมกับเด็ก หรือผู้จะเสียสิทธิรับมรดกเพราะ
การเกิดของเด็กนั้น อาจฟ้องได้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ถ้าสามีย้าย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก่อนพ้นกำหนดที่สามียังพึงพอใจ

(๒) ถ้าไม่ปรากฏว่า สามียังมีชีวิตอยู่หรือตาย หรือหาที่อยู่ไม่พบ

แต่ห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนั้น เมื่อพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่ผู้มีส่วนได้เสียรู้หรือควรรู้ถึงการเกิดของเด็กนั้น

มาตรา ๑๕๒๔ การอ้างว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ย่อมพิสูจน์ได้จากทะเบียนคนเกิด

ถ้าไม่ปรากฏในทะเบียน พุทธศักราชที่รู้จักกันไปตลอด มาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นหลักฐานพอแล้ว

พุทธศักราชที่รู้จักกันไปตลอดมาว่าเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายนั้น ให้พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องฉันท์บิดากับบุตรซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็กกับครอบครัว ที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่น บิดาให้การศึกษานี้ ให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือยอมให้เด็กนั้นใช้นามสกุลของตนหรือ โดยเหตุประการอื่น ๆ

มาตรา ๑๕๒๕ เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

มาตรา ๑๕๒๖ เด็กเกิดก่อนสมรส จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกัน หรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

มาตรา ๑๕๒๗ บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก เด็กหรือมารดาอาจคัดค้านว่าผู้ร้องไม่ใช่บิดา ในกรณีเช่นนี้การจดทะเบียนว่าเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

เมื่อเจ้าหน้าที่ได้แจ้งความ การขอจดทะเบียนไปยังเด็กและมารดา ถ้าไม่คัดค้านภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันรู้หรือควรรู้แจ้งความนั้น ให้ถือว่าเด็กและมารดายินยอม ถ้าเด็กหรือมารดาอยู่นอกสยามให้ขยายกำหนดเวลานั้นเป็นหกเดือน

มาตรา ๑๕๒๘ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร เพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมีไม่ใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่ทราบการจดทะเบียนนั้น อนึ่งห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

มาตรา ๑๕๒๕ การฟ้องคดีขอให้รับ เด็กเป็นบุตรให้มิได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการข่มขืนทำชำเรา นุดคร่า หรือหน่วงเหนี่ยว กักขังหญิงมารดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

(๒) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางซู้สาวหรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ ในกรณีหลังต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือซึ่งบิดาทำไว้

(๓) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงชัดว่า เด็กนั้นเป็นบุตรของตน

(๔) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(๕) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่า เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

ถ้าปรากฏว่าในระยะเวลาตั้งครรภ์ หญิงมารดาได้ร่วมประเวณีกับชายอื่น หรือสำส่อนในทางประเวณีเป็นที่รู้กันทั่วไป หรือชายไม่อาจเป็นบิดาเด็กนั้นได้ให้ยกฟ้องเสีย

การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรในระหว่างที่เด็กเป็นผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กเป็นผู้ฟ้องแทน หรือถ้าเด็กจะฟ้องเองก็ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันบรรลุนิติภาวะ

ถ้าเด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตร อนึ่งห้ามมิให้ฟ้องคดีเช่นนี้เมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่เด็กนั้นตาย

มาตรา ๑๕๓๐ การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีผล

(๑) ถ้าบิดามารดาสมรสกันภายหลังให้มีผลนับแต่วันสมรส

(๒) ถ้าบิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรให้มีผลนับแต่วันจดทะเบียน

(๓) ถ้ามีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษาแล้ว

เล่ม ๕๒ หน้า ๕๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๑๕๓๑ เมื่อได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้ว
จะถอนมิได้

มาตรา ๑๕๓๒ บุตรเกิดระหว่างสมรสซึ่งได้เพิกถอน
ภายหลังนั้น ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

มาตรา ๑๕๓๓ บุตรชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิใช้นาม
สกุลและรับมรดกได้

มาตรา ๑๕๓๔ ผู้ใดจะฟ้องบุพพการีของตนเป็นคดีแพ่ง
หรืออาญาไม่ได้ แต่เมื่อผู้นั้นร้องขอ พนักงานอัยการจะยก
คดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา ๑๕๓๕ บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

มาตรา ๑๕๓๖ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้
การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะ
แล้วแต่จะเพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

มาตรา ๑๕๓๗ บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใน
อำนาจปกครองของบิดามารดา

อำนาจปกครองนั้นอยู่แก่บิดา

มาตรา ๑๕๓๘ อำนาจปกครองจะอยู่แก่มารดาในกรณี
ต่อไปนี้ เมื่อ

- (๑) บิดาตาย
- (๒) ไม่แน่นอนว่าบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (๓) บิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือ
เสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) บิดามีจิตต์ ฟั่นเฟือนต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล
- (๕) บุตรเกิดนอกสมรส และบิดามีได้จดทะเบียนว่า
เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
- (๖) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่แก่มารดา

มาตรา ๑๕๓๙ ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

- (๑) กำหนดที่อยู่ของบุตร
- (๒) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
- (๓) ให้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและ
ฐานะรูป

(๔) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งลักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๕๔๐ เมื่อบุคคลใดมีบุตรติดตามได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองบุตรอยู่กับผู้ที่บุตรนั้นติดตาม

มาตรา ๑๕๔๑ ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร

ถ้าบุตรยังไม่บรรลุนิติภาวะถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๔๒ คำบอกกล่าวที่ผู้ใช้อำนาจปกครองแจ้งไป หรือรับแจ้งมา ให้ถือว่าเป็นคำบอกกล่าวที่บุตรได้แจ้งไป หรือรับแจ้งมา

มาตรา ๑๕๔๓ อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ

มาตรา ๑๕๔๔ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกำหนดที่บุตรจะต้องทำเองโดยมิได้รับความยินยอมของบุตรนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๕๔๕ ถ้าบุตรมีเงินได้ ให้ใช้เงินนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูและศึกษาก่อน ส่วนที่เหลือผู้ใช้อำนาจปกครองจะเอาใช้ตามสมควรก็ได้

บทบัญญัตินี้มีให้ใช้บังคับถึงเงินได้ที่เกิดจากทรัพย์สินโดยทางยกให้ โดยเสนาหาหรือพินัยกรรมซึ่งมีเงื่อนไขว่ามีให้ผู้ใช้อำนาจปกครองได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ๆ

มาตรา ๑๕๔๖ นิติกรรมใดอันเกี่ยวแก่ทรัพย์สินของเด็กดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

- (๑) ขาย แลกเปลี่ยน หรือจำนองอสังหาริมทรัพย์
- (๒) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ เกินกว่าสามปี
- (๓) ให้กู้ยืมเงิน
- (๔) ปรานีประนอมยอมความ
- (๕) ให้ โดยเสนาหา เว้นแต่จะเอาจากเงินได้ของเด็กให้แทนเด็กเพื่อการศาสนา หรือการสมาคมตามประเพณีพอควรแก่ฐานะารูปของเด็ก
- (๖) ไม่รับมรดกหรือพินัยกรรม หรือการให้โดยเสนาหาซึ่งไม่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน

(๓) รับหรือไม่รับมฤตกหรือพินัยกรรม หรือการให้
โดยเสนาหา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน

(๔) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

มาตรา ๑๕๔๗ ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้
อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจ
ปกครองต้องได้รับอนุญาตของศาลก่อน จึงทำการนั้นได้
มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๕๔๘ บุคคลใดจะโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์ โดย
พินัยกรรมหรือโดยเสนาหา มีเงื่อนไขว่าให้บุคคลอื่นนอกจาก
ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้จัดการจนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติ
ภาวะก็ได้ ผู้จัดการนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งผู้โอนระบุชื่อไว้ หรือ
ถ้ามิได้ระบุไว้ก็ให้ศาลสั่ง แต่การจัดการทรัพย์สินนั้นต้อง
อยู่ใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้ มาตรา ๖๐, ๖๑ และ ๖๓

มาตรา ๑๕๔๙ เมื่ออำนาจปกครองสิ้นไปแล้ว ผู้ใช้
อำนาจปกครองต้องรีบส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการและบัญชี
ในการนั้นให้เด็ก และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการ
ทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมด้วยบัญชี

มาตรา ๑๕๕๐ เด็กผู้บรรลุนิติภาวะแล้วจะให้สัตยาบัน
การจัดการทรัพย์สินของตนได้ ก็ต่อเมื่อได้รับมอบทรัพย์สิน
สิน บัญชีและเอกสารตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔๕

มาตรา ๑๕๕๑ คดีเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินใน
ระหว่างเด็กกับผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อ
พ้นหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อำนาจปกครองสิ้นไป

ถ้าอำนาจปกครองสิ้นไปขณะเด็กยังเป็นผู้เยาว์อยู่ ให้
เริ่มนับอายุความในวรรคก่อนตั้งแต่วันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ
หรือเมื่อมีผู้แทนโดยชอบธรรมขึ้นใหม่

มาตรา ๑๕๕๒ ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้ไร้ความ
สามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถโดยคำสั่งของศาลก็ดี
ผู้ใช้อำนาจปกครองเกี่ยวแก่ตัวเด็กโดยมิชอบก็ดี ประพฤติ
ชั่วร้ายก็ดี ในกรณีเหล่านี้ศาลจะสั่งเอง หรือจะสั่งเมื่อญาติ
สนิทของเด็กหรือพนักงานอัยการร้องขอ ให้ถอนอำนาจ
ปกครองเสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองล้มละลายก็ดี หรือจัดการทรัพย์สิน-
สินของเด็กในทางที่ผิดจนอาจเป็นภัยก็ดี ศาลจะสั่งตาม
วิธีในวรรคก่อนให้ถอนอำนาจจัดการทรัพย์สินเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๕๓ ผู้ถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมดนั้น ถ้าเหตุดังกล่าวไว้ในมาตราก่อนสิ้นไปแล้ว และเมื่อตนเองก็ดี หรือญาติสนิทของเด็กก็ดีร้องขอ ศาลจะสั่งให้มีอำนาจปกครองดั้งเดิมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๔ การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่เป็นเหตุให้ผู้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กตามกฎหมาย

หมวด ๓

ความปกครอง

มาตรา ๑๕๕๕ บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองเสียแล้วนั้น จะจัดให้มีผู้ปกครองขึ้นในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองถูกถอนอำนาจตามมาตรา ๑๕๕๒ จะตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการทรัพย์สินเป็นพิเศษก็ได้

มาตรา ๑๕๕๖ ผู้ปกครองตามมาตรา ๑๕๕๕ จะตั้งโดยพินัยกรรมของบิดาหรือมารดาซึ่งตายที่หลังก็ได้ หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะตั้งก็ได้

มาตรา ๑๕๕๗ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วอาจถูกตั้งเป็นผู้ปกครองได้ เว้นแต่

- (๑) ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (๒) ผู้ล้มละลาย
- (๓) ผู้ซึ่งประพฤติชั่วร้ายไม่เหมาะที่จะปกครองผู้เยาว์หรือทรัพย์สินของผู้เยาว์
- (๔) ผู้ซึ่งมีหรือเคยมีคดีในศาลกับผู้เยาว์หรือญาติสนิทของผู้เยาว์
- (๕) ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายที่หลังได้ระบุข้อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

มาตรา ๑๕๕๘ บุคคลใดจะบรรลุนิติภาวะหรือไม่ก็ตาม ยังมีได้สมรสและศาลสั่งว่าเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถแล้ว ให้บิดามารดาเป็นผู้อนุบาลหรือเป็นผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๕๕๙ ผู้ปกครองมิได้คราวหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ในกรณีพิเศษศาลจะตั้งผู้ปกครองหลายคนให้กระทำการร่วมกันหรือกำหนดอำนาจให้ไว้ณะพะาะคนหนึ่ง ๆ ก็ได้

มาตรา ๑๕๖๐ ความเป็นผู้ปกครองนั้น เริ่มแต่วัน
ทราบคำบอกกล่าวการตั้ง

มาตรา ๑๕๖๑ ให้ผู้ปกครองรีบทำบัญชีทรัพย์สินของ
ผู้อยู่ในปกครองให้เสร็จภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันทราบการ
ตั้ง แต่ผู้ปกครองจะร้องต่อศาลก่อนสิ้นกำหนดขอให้ยืด
เวลาก็ได้

บัญชีนั้นต้องทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนซึ่งต้อง
เป็นญาติสนิทของผู้อยู่ในปกครอง ถ้าหาญาติสนิทไม่ได้
จะให้ผู้อื่นเป็นพยานก็ได้

มาตรา ๑๕๖๒ ให้ผู้ปกครองยื่นสำเนาที่รับรองว่าถูก
ต้องต่อศาลฉบับหนึ่งภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้ทำบัญชี
ทรัพย์สินเสร็จแล้ว และศาลจะสั่งให้ผู้ปกครองชี้แจง
เพิ่มเติมหรือให้นำเอกสารมาประกอบเพื่อแสดงให้เห็นว่า
บัญชีนั้นถูกต้องแล้วก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าบัญชีถูกต้องแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ปกครอง
ทราบ ถ้าศาลมิได้แจ้งให้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันยื่น
บัญชี หรือวันชี้แจงเพิ่มเติมหรือนำเอกสารยื่นประกอบ ให้
ถือว่าบัญชีนั้นถูกต้องแล้ว

ถ้าผู้ปกครองมิได้ทำบัญชีขึ้นภายในเวลาและตามแบบที่กำหนดไว้ หรือศาลไม่พอใจในบัญชีนั้นเพราะเหตุเงินเลื่อมอย่างร้ายแรงหรือไม่สุจริต หรือเห็นได้ชัดว่าผู้ปกครองหย่อนความสามารถ ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๖๓ ก่อนที่ศาลยอมรับบัญชีนั้น ผู้ปกครองจะทำกิจการใดมิได้ เว้นแต่จะเป็นการเร่งร้อนและจำเป็น แต่ทั้งนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตไม่ได้

มาตรา ๑๕๖๔ ถ้ามีหนี้เป็นคุณแก่ผู้ปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง หรือเป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครองแต่เป็นโทษต่อผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองแจ้งข้อความเหล่านั้นต่อศาลก่อนลงมือทำบัญชีทรัพย์สิน

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่าหนี้เป็นคุณแก่ตนแต่เป็นโทษต่อผู้อยู่ในปกครอง และมีได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล หนี้ของผู้ปกครองนั้นย่อมสูญไป

ถ้าผู้ปกครองรู้ว่าหนี้เป็นโทษแก่ตน แต่เป็นคุณแก่ผู้อยู่ในปกครอง และมีได้แจ้งข้อความนั้นต่อศาล ศาลจะสั่งถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๖๕ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ ผู้ปกครอง

(๑) หาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครองตลอดการมอบคืนทรัพย์สินนั้น

(๒) แกลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๖๖ ในระหว่างปกครอง ถ้าผู้อยู่ในปกครองได้ทรัพย์สินอันมีค่ามาโดยทางมรดกหรือยกให้ ให้นำมาตรา ๑๕๖๑ ถึงมาตรา ๑๕๖๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๖๗ ให้ผู้ปกครองทำบัญชีทรัพย์สินส่งต่อศาลปีละครั้งนับแต่วันเป็นผู้ปกครอง แต่เมื่อศาลได้รับบัญชีปีแรกแล้ว จะสั่งให้ส่งบัญชีเช่นว่านั้นในระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีก็ได้

มาตรา ๑๕๖๘ ผู้ปกครองมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา ๑๕๓๖ วรรค ๑ และมาตรา ๑๕๓๙

มาตรา ๑๕๖๕ ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม
ของผู้อยู่ในปกครอง

ให้นำมาตรา ๑๕๔๒, ๑๕๔๓, ๑๕๔๔, ๑๕๔๖, ๑๕๔๗
และ ๑๕๔๘ มาบังคับแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองโดย
อนุโลม

มาตรา ๑๕๗๐ เงินได้ของผู้อยู่ในปกครองนั้น ผู้
ปกครองย่อมใช้ได้ ตามสมควรเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและ
การศึกษาของผู้อยู่ในปกครอง ถ้ามีเหลือให้ใช้เพื่อแสวงหา
ผลประโยชน์ณะเพาะในเรื่องต่อไปนี้

- (๑) ซื่อพันธบัตรรัฐบาลสยาม
- (๒) รับจ้างของอสังหาริมทรัพย์ในลำดับแรก แต่
จำนวนเงินที่รับจ้างต้องไม่เกินกึ่งราคาตลาดของอสังหาริม
ทรัพย์นั้น
- (๓) ฝากประจำในธนาคารที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล
สยามให้ประกอบกิจการในราชอาณาจักร
- (๔) ฝากคลังออมสินของรัฐบาลสยาม
- (๕) ลงทุนอย่างอื่นซึ่งศาลอาจอนุญาตเป็นพิเศษ

มาตรา ๑๕๗๑ ถ้าผู้อยู่ในปกครองรู้จักผิดชอบและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี เมื่อผู้ปกครองจะทำกิจการใดที่สำคัญ ให้ปรึกษาหารือผู้อยู่ในปกครองก่อนเท่าที่จะทำได้

การที่ผู้อยู่ในปกครองได้ยินยอมด้วยนั้นหากผู้ปกครองให้พ้นจากความรับผิดชอบ

มาตรา ๑๕๗๒ ความปกครองสุดสิ้นลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองตาย หรือบรรลุนิติภาวะ

มาตรา ๑๕๗๓ ความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลงเมื่อผู้ปกครองตาย ไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ ลาออกหรือถูกถอนโดยคำสั่งของศาล

มาตรา ๑๕๗๔ ถ้าผู้ปกครองละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ที่ดี เกลินเล่ออย่างร้ายแรงในหน้าที่ที่ดี ไขหน้าที่ในทางที่ผิดที่ดี ประพฤติมิชอบให้เห็นว่าไม่สมควรแก่หน้าที่อันต้องไว้วางใจที่ดี หรือล้มละลายที่ดี ให้ศาลสั่งถอนผู้ปกครองเสีย

ถ้าผู้ปกครองหย่อนความสามารถในหน้าที่ ถึงแม้ว่าจะมิถึงกระทำผิดที่ดี เมื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองน่าจะเป็นอันตราย ศาลจะสั่งให้ถอนผู้ปกครองเสียก็ได้

มาตรา ๑๕๗๕ การร้องขอให้ถอนผู้ปกครองนั้น ผู้อยู่ในปกครองซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี หรือญาติสนิทของผู้อยู่ในปกครองหรือพนักงานอัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้

มาตรา ๑๕๗๖ ในระหว่างพิจารณาคำร้องขอให้ถอนผู้ปกครอง ศาลจะตั้งผู้จัดการชั่วคราวให้จัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครองแทนผู้ปกครองก็ได้

มาตรา ๑๕๗๗ ถ้าความปกครองหรือความเป็นผู้ปกครองสุดสิ้นลง ให้ผู้ปกครองหรือทายาทรับส่งมอบทรัพย์สินที่จัดการแก่ผู้อยู่ในปกครอง หรือทายาทหรือผู้ปกครองคนใหม่ และให้ทำบัญชีในการจัดการทรัพย์สินส่งมอบภายในเวลาสองเดือน และถ้ามีเอกสารเกี่ยวกับเรื่องจัดการทรัพย์สินนั้น ก็ให้ส่งมอบพร้อมกับบัญชี แต่เมื่อผู้ปกครองหรือทายาทร้องขอ ศาลจะสั่งให้ยืดเวลาก็ได้

ให้นำมาตรา ๑๕๕๐ และ ๑๕๕๑ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๗๘ นับแต่วันส่งมอบบัญชี ให้เริ่มคิดดอกเบี้ยในจำนวนเงิน ซึ่งผู้ปกครองหรือผู้อยู่ในปกครองจะต้องคืนให้แก่กัน

ถ้าผู้ปกครองใช้เงินของผู้อยู่ในปกครองนอกจากเพื่อประโยชน์ของผู้อยู่ในปกครองแล้ว - ให้เสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินนั้นตั้งแต่วันใช้เป็นต้นไป

มาตรา ๑๕๗๘ ผู้อยู่ในปกครองมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ปกครองเพื่อชำระหนี้ซึ่งค้างอยู่แก่ตน บุริมสิทธินี้ ให้อยู่ในลำดับที่หกถัดจากบุริมสิทธิสามัญอย่างอื่นตามมาตรา ๒๕๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๑๕๗๙ ผู้ปกครองไม่มีสิทธิจะได้รับบำเหน็จเว้นแต่จะได้กำหนดไว้ในการตั้งหรือตามคำสั่งศาล โดยพิเคราะห์ถึงรายได้และความเป็นอยู่ของผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง

มาตรา ๑๕๘๑ ถ้าศาลสั่งให้บุคคลใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๕๗ และ ๑๕๕๑ เป็นคนไร้ความสามารถและเมื่อได้มีผู้อนุบาลแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยความปกครองมาบังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๘๒ บุคคลผู้มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีจะรับ
บุคคลผู้อื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่า
ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อยสิบห้าปี

มาตรา ๑๕๘๓ ถ้าผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติ
ภาวะ การรับผู้นั้นเป็นบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความ
ยินยอมของบิดามารดา ถ้าไม่มีบิดามารดา ผู้แทน
โดยชอบธรรมจะให้ความยินยอมก็ได้

ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้น
ต้องให้ความยินยอมด้วย

มาตรา ๑๕๘๔ ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็น
บุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ ต้องได้รับความยินยอมของคู่
สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นวิกลจริต หรือสูญหาย
ไปไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา ๑๕๘๕ การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อ
ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๘๖ บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่ศูนย์สิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๒ หมวด ๒ แห่งบรรพนี้มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๘๗ การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

ถ้าบุตรบุญธรรมผู้ซึ่งไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดาน ตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม บรรดาทรัพย์สินที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ให้แก่บุตรบุญธรรม และซึ่งยังคงรูปเดิมอยู่ ในขณะที่บุตรบุญธรรมตายนั้น ให้กลับคืนมาเป็นของผู้รับบุตรบุญธรรม

มาตรา ๑๕๘๘ การรับบุตรบุญธรรม จะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างคู่กรณีเมื่อใดก็ได้ และให้นำมาตรา ๑๕๘๓, ๑๕๘๔ และ ๑๕๘๕ มาบังคับโดยอนุโลม

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๕๒๖

มาตรา ๑๕๘๕ คดีฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น เมื่อ

(๑) ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย หรือหมิ่นประมาทในข้อ
ร้ายแรงต่ออีกฝ่ายหนึ่งหรือต่อบุพพการของเขา อีกฝ่าย
หนึ่งฟ้องเลิกได้

(๒) ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายหลัง
ฟ้องเลิกได้

(๓) ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่าหนึ่งปี
ฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้

(๔) ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้จำคุกเกินกว่าสามปี
อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(๕) ผู้รับบุตรบุญธรรมทำผิดหน้าที่บิดามารดาอย่างมาก
ตามมาตรา ๑๕๓๖, ๑๕๔๓, ๑๕๔๕, ๑๕๔๖, และ ๑๕๔๗
บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา ๑๕๙๐ ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรม
เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้กล่าวหาหรือควรรู้ข้อความ
อันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่
เหตุนั้นเกิดขึ้น

มาตรา ๑๕๕๑ บุตรบุญธรรมซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบห้าปี จะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้ที่มีสติธิให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา ๑๕๕๒ การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาล ย่อมมีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสติธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่ได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๕๕๓ เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมกลับคืนสู่ฐานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสติธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้ก่อนโดยสุจริต

ลักษณะ ๓

คำอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๕๕๔ บุคคลซึ่งมีสติธิเรียกร้องคำอุปการะเลี้ยงดู ต้องเป็นผู้ไร้ทรัพย์สินและมีสามารถหาเลี้ยงตนเองไม่ได้

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๕๒๘

ในการกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูให้พิเคราะห์ถึงพฤติ
การณ์แห่งเรื่องตลอดถึงรายได้และฐานะของคู่กรณี

มาตรา ๑๕๕๕ บุคคลไม่จำเป็นต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่น
เมื่อตนมีหนี้อื่น ๆ ไม่สามารถจะอุปการะเลี้ยงดูได้โดยไม่
เป็นภัยแก่การเลี้ยงดูตนเองตามสมควรแก่ฐานะ

มาตรา ๑๕๕๖ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียแสดงได้ว่า พฤติ
การณ์ รายได้หรือฐานะของคู่กรณีได้เปลี่ยนแปลงไป ศาล
จะสั่งให้เพิกถอน ลด เพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู
อีกครั้งก็ได้ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๕๗ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น ให้ชำระเป็นเงิน
เป็นครั้งคราวตามกำหนด แต่ถ้ามีเหตุพิเศษจะตกลงกันเอง
หรือจะร้องต่อศาลขอชำระด้วยวิธีอื่นก็ได้

มาตรา ๑๕๕๘ สิทธิที่จะได้ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะ
สละ บิดหรือโอนมิได้